

Абдурасулова Р.К., Молдоева Ы.И.

**ЖОГОРКУ ОКУУ ЖАЙЛАРДЫН СТУДЕНТТЕРИНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫК
БАГЫТ БЕРҮҮНҮН КӨЙГӨЙЛӨРҮ**

Абдурасулова Р.К., Молдоева Ы.И.

**ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ
СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

R.K. Abdurasulova, Y.I. Moldoeva

**PROBLEMS OF PEDAGOGICAL DIRECTION TO STUDENTS
OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

УДК: 371.3/378

Макалада азыркы учурдун талаптарына ылайык жогорку окуу жайлардын студенттерине жана жаш мугалим кадрларына сапаттуу педагогикалык багыт берүү көйгөйлөрү каралган.

Негизги сөздөр: студенттер, жогорку окуу жай, педагогикалык багыт, традициялык ыкма, көйгөйлөр, эффективдүүлүк, квалификация.

В статье рассматриваются проблемы педагогического направления студентов и молодых кадров высших учебных заведений, в соответствии с требованиями настоящего времени.

Ключевые слова: студенты высшего учебного заведения, педагогическое направление, традиционный метод, проблемы, эффективность, квалификация.

The article deals with the problems of pedagogical direction of students and young personnel of higher educational institutions, in accordance with the requirements of the present time.

Key words: students, higher educational institution, pedagogical direction, traditional method, problems, efficiency, qualification.

Мугалимдик кесип боюнча жаштарга багыт берүү – бул элге билим берүү кызматкерлеринин социалдык жана педагогикалык эң чоң милдети. Кесип тандап алуу – адамдын бүтүндөй жашоосуна таасир бере турган турмуштук маанилүү кадам. Адамдын болочок эмгектик ишмердиги чыгармачылыкта болуу, максаттуу болуу, анын өзүнө кубанычтарды жана рахаттарды алып келеби, болбосо кайдыгерликке дуушар кылабы, эптеп-септеп эле бүткөнгө шашылып турабы, же таптакыр көңүлүн чөгөрүп, тажатып жибереби – булардын бардыгы мына ушул кесипти өзүнүн мүнөзүнө, акыл-эсине жана жөндөмдүүлүгүнө жараша тандап алууга байланыштуу болот эмеспи.

Абитуриенттердин кесип тандап алуу проблемалары – бул анын жеке өзүнүн гана иши эмес. Мамлекет ар бир студенттин жогорку окуу жайын бүтүп чыгышы үчүн бир кыйла каражатты жумшайт, мына ошол себептен анын натыйжасы кандай болот, ал карымжыны кайтарып бере алабы же жокпу – бул экономикалык жактан да социалдык көз караш жактан да өтө маанилүү маселе. Абитуриенттер тигил же бул окуу жайын, факультетти, адистикти тандап

алууда кандай ой-пикирди жетекчиликке алат, тандап алуу маселесин жеңилдетүү үчүн дегеле кандайдыр бир жалпы критерий барбы, мына ушул маселеге токтолуп көрөлү.

Адистикти тандап алууга көпчүлүк учурда көркөм чыгармалар, ата-энелердин өрнөктөрү улуулардын иштери чоң таасир көрсөтөт. Кээде кеңеш берүү чечүүчү факторго айланат. Айрым учурларда кесипти ата-энелердин жана жакын туугандардын кысым жасашы менен да, же кокустуктан болбосо ойлонбостон бир заматтын ортосунда эле тандап ала койгон учурларда кездешет. Айрыкча педагогдук кесипке эч кандай шыгы болбой туруп, мугалимдик кесипти тандап алган адамдар коомго бир кыйла зыян келтирет. Биз бул макалабызда дал ошол маселе жөнүндө сөз козгомокчубуз. Эч кандай педагогдук шыгы, жөндөмдүүлүгү болбой туруп мугалим болуп чыккан адам коомубуз ага көрсөткөн жогорку ишенимди актай албайт, биздин келечегибиз болгон балдарыбызды окутуп, тарбиялап, алардын инсан катары калыптанышына жардам бере алышпайт. Мына ошондуктан педагогикалык жогорку окуу жайларына профессионалдык тандап алуу, мугалим деген ардактуу наамга татыктуу адамдарды табуу маселелери коомубуздун айрыкча маанилүү маселелери болуп саналат.

Белгилүү кыргыз жазуучусу Чыңгыз Айтматов “Эгерде биз тарбиячынын эч кандай шыгы жок, кокусунан эле келип калган, педагогдук жүктү көтөрө албаган адам эмес, чыныгы чоң тамгадагы Адам болушун каалай турган болсок, анда биз баарыбыз мектеп мугалимдеринин профессионалдык жана социалдык кадыр-баркын көтөрүүгө жардамдашууга милдеттүүбүз” деп айткан. Л.И. Брежнев бул маселенин өтө маанилүү экендигин көрсөтүп, мындай деп айткан: “Бүгүнкү күндө эң башкысы мектепте окутуунун, эмгекке жана адептүүлүккө тарбиялоонун сапатын жогорулатууда, мугалимдердин жана окуучулардын эмгегинин натыйжаларына баа берүүдө, формализмди жоюуда, окутуунун турмуш менен байланышын иш жүзүндө, окуучуларды коомдук пайдалуу эмгекке даярдоону жакшыртууда турат”.

Абитуриенттердин арасынан шыктуу адамдарды тандап алууга жардам бере турган, илимий жактан негизделген так жобонун жоктугуна жалпы эле багыт берүү милдеттерин бир кыйла татаалдандырып турат. Мугалим кадрларын туура тандап алуу дагы бир актуалдуу милдети – окутуунун сапатын жакшыртуу милдетин чечүүгө сөзсүз өбөлгө болот. Ар бир окуу жайынын жаны окуу жылына карата абитуриенттерди кабыл алып, алардын арасынан шыгы боюнча да, жөндөмдүүлүктөрү боюнча да эң татыктууларын тандап алууда, аларды педагогикалык окуу жайларында окутууга байланышкан бир катар көйгөйлөрү бар экендиги тарыхый иш.

Мына ошондуктан, педагогикалык институттарда жогорку квалификациялуу мугалимдерди даярдап чыгаруу боюнча алдыда турган милдеттерди чечүү үчүн окуу жайларында сабактарды өтүүнүн методдорун жана формаларын өркүндөтүү менен гана чектелип калбастан, абитуриенттерди, тандап алуунун сапатында жакшыртуу керек, педагогикалык окуу жайларына мугалимдик кесипке багыт берүү ишин педагогикалык эң жакшы денгээлде уюштурууга жардам берет, педагогикалык институтка өтүүнү каалаган окуучуларга өзүнүн педагогикалык шыгын ачып көрсөтүүгө жана институтка өтүүгө даярданууга жардам берүү эсептелинет, иштелип жаткан иштер тууралуу сөз кылып жатып, педагогикалык багыт берүүнүн мына бул формаларын биздин институттун практикасына кирүүнүн зарылдыгы жөнүндө айтпай кетүүгө болбойт. Бул баарынан мурда «педагогикалык багыт берүүнүн негиздери» аттуу атайын курсту окутуу.

Педагогикалык клубдарды түзүү. Педагогикалык клуб студенттерден түзүлөт да, алар педагогикалык ишмердүүлүккө кызыгышкан окуучулары менен иш алып барышат: педагогикалык адабияттарды окуу жана талкууга алуу, педагогикалык темадагы кинофильмдерди көрүү, балдар менен алар жашаган жерлерде тарбиялык иш-чараларды өткөрүү, педагогикалык эмгектин чеберлери менен жолугушууларды уюштуруу; педагогикалык багыт берүү боюнча илимий изилдөөлөрдүн санын арттыруу педагогикалык багыт берүүнүн андан кийинки звеносу болуп, «педагогикалык окуу жайлары-элге билим берүү органдары – орто мектептер» деп аталган система эсептелинет. Педагогика багыты боюнча көп жылдан бери иштеген тажырыйбалуу окутуучулардын кеңештери: педагогикалык багыт берүү боюнча мектептердин иштерине жетекчилик кылуу жана аны контролдукка алуу; бул маселе боюнча топтолгон тажрыйбаларды окуп үйрөнүү жана жалпылоо; аларды башка мугалимдер коллективинин ишине айландыруу. Ошондой эле педагогикалык багыт берүү жана педагогикалык окуу жайлары үчүн толуктоолорду даярдоо боюнча белгиленген пландардын аткарылышы жөнүндө орто мектептердин окутуучуларынан ой-пикирин, кеңеш-

терин, сунуштарын угуп, кадрларга болгон керектөөлөр тууралуу маалымат берүү.

Жаштарды мугалимдик кесипке багыт алдыруу системасынын акыркы звеносу болуп педагогикалык багыт берүү боюнча мугалимдер коллективдеринин иштери саналат. Мындай иштерди иштөөнүн зарылдыгы өзүнөн-өзү түшүнүктүү. Профессиналдык окуу жайлары окуу мезгилинин учурунда педагогко зарыл болгон сапаттардын баарын бере албайт. Анын негизи мектептерден эле башталуусу тийиш. Ошондуктан методикалык жактан үзгүлтүксүз жардам берип туруу жана элге билим берүү органдарынын айылдык жана шаардык мектептерге дайыма көмөк көрсөтүп туруу менен жогорку класстардын окуучуларын мугалимдик кесипке пландуу түрдө багыт алдыруу боюнча бир топ иштерди аткарууга болот: окуу предметтерин өтүү учурунда алдынкы мугалимдердин педагогикалык жогорку чеберчиликтери аркылуу мектеп окуучуларынын бекем кызыгууларын калыптандыруу зарыл. Жогорку класстардын окуучуларын жана студенттерди педагогикалык кесипке аң-сезимдүү түрдө тандап алышына даярдоо боюнча болжолдуу система, окуу-тарбиялоо мына ушундай.

Жогоруда айтылгандардан улам мына мындай жыйынтыкка келүүгө болот: педагогикалык институттарга өтүүгө каалагандарды издеп таап, өзүнүн шыгын жана жөндөмдүүлүгүн көрсөтүү максатында окутуучулардын мектепте окуп жүргөн кезинде эле башталышы керек. Болочок педагогдорду издеп таап жана тандап алуу ишин ийгиликтүү жүзөгө ашыруу үчүн педагогикалык багыт берүү боюнча мезгил-мезгили менен өткөрүлө турган бир катар иш-чаралар гана эмес, орто мектептердин жана элге билим берүү бөлүмдөрүнүн, педагогикалык окуу жайларынын болочок мугалимдерге багыт бере турган иштеринин бүтүндөй бир системасы керек; педагогикалык багыт берүү иштерин ийгиликтүү жүргүзүү үчүн атайын кабинетти жабдуу зарыл, ал кабинет мектеп окуучулары жана жаштар арасында педагогдук кесипти пропагандалоонун борбору болуп калууга, жаштардын мугалимдик кесипти терең сүйүүгө жардам берүүгө, мугалимдик эмгектин негизги өзгөчөлүктөрү менен тааныштырууга тийиш.

Ошондой эле педагогикалык багыт берүү иштерин уюштурууда, өткөрүүдө мектептердин педагогикалык коллективдерине методикалык жардамдарды берүүсү зарыл. Окуучуларды жана студенттерди педагогикалык кесипти тандап алууга даярдоо проблемалары боюнча илимий изилдөөлөрдү кенири жүргүзүү керек, бул ишке студенттерди жана жогорку класстын окуучуларын тартууда артыкчылык кылбайт.

Педагогикалык багыт берүү ишин факультетте айрым гана адамдар иштебестен, лаборанттардан тартып деканга чейинкилердин бары иштеши керек, анткени, бардык күч-аракеттерди топтоо менен гана

педагогикалык багыт берүүнүн деңгээлин көтөрүүгө, педагогикалык эмгекке шыгы бар жаштарды тандап алып, аларды педагогикалык окуу жайларына жиберүүгө болот: педагогикалык багыт берүүнүн жогорку класстардын окуучуларынын педагогикалык кесипти аң-сезимдүү түрдө тандап алышына даярдоо ишинде гана эмес, педагогикалык окуу жайларынын студенттеринин сабакка жетүүсүндө да мааниси зор. Эгерде бардык педагогикалык окуу жайлары абитуриенттерди сапаттык жактан тандап алуу ишине жооптуу мамиле жасап, мугалимдик кесипке шыгы бар бал-

дарды жана кыздарды алыша турган болсо, анда биз мектептер үчүн мугалим кадрларын даярдоо ишине чоң милдетти аткарган болобуз.

Адабияттар:

1. Жинкин Н.И. «Психологические особенности спонтанной речи».
2. Сластинин О.Л. «Педагогика. Учебник для вузов».
3. Жоробеков Т. «Педагогика» 2002.
4. Подласый П. «Педагогика 1-2 том».
5. Апышев Б., Бабаев Д., «Педагогика».
6. Исаев А. «Педагогикалык кесипке киришүү» 2003.

Рецензент: к.пед.н., доцент Бабаева А.Д.